

Fiatalság a 21. század elején – beragadnak vagy berobbannak?

Milyenek a mai fiatalok?

Az ifjúságot erős érdeklődés övezi; ez az érdeklődés – hacsak a mindennapos beszélgetéseinkre gondolunk – nem mentes az aggodalomtól, az értetlenségtől, de a sommás megállapításoktól sem. „*A fiatalság velejéig romlott. A fiatalok elvetemültek és semmirekellők. Sohasem lesznek olyanok, mint a régi idők fiatalága. A mai fiatalok nem lesznek képesek megőrizni kultúránkat.*” – írták több mint 3000 éve egy agyagtáblára, amelyet Babilon romjai között találtak. Nem kellene annak lennie, de sokszor a hétköznapitól lényegesen különböző tudományos megközelítésből fakadó következtetések is a hétköznapi érdeklődéshez és megítéléshez hasonlóan szélsőségesek. A mai fiatalokkal kapcsolatban Prensky például digitális bennszülöttekről beszél, akik egyértelmű nyertesei annak a korszaknak, amiben élünk, szemben az idősebb generációkba tartozó digitális bevándorlókkal. Zimbardo, a legendás szociálpszichológus ugyanakkor erősen pesszimista képet fest korunk ifjúságáról, elsősorban a fiatal férfiakra, akiknek az identitását értékelése szerint egyenesen tönkretette a technológiai fejlődés. Az a technológiai fejlődés, amit Prensky egyértelműen az új generáció versenyelőnyeként értékel. A két kiragadott példán kívül számos más tudós, kutató is (pl. Key; Hertz; Turkle; stb.) erőteljes megfogalmazásokkal él, nem beszélve (akár önjelölt) szakértők tucatjairól, akik sikerkönyveket írnak, blogokat vezetnek arról, hogy milyenek a fiatalok és hogyan kell bánni velük.

De ne elégedjünk meg ezekkel a leegyszerűsítő megállapításokkal, vegyünk sorra néhány a mai fiatalokkal kapcsolatos „forró területet” és keressünk válaszokat a kutatások segítségével!

Kevésbé önállóak, mint a korábbi generációk?

Manapság sokszor fogalmaznak meg a fiatalokkal kapcsolatban olyan kritikát, miszerint önállótlank. Nem képesek megcímezni egy levelet, vagy befizetni a sárga csekket, vagy elintézni a hivatalos ügyeket, hallhatjuk nap, mint nap ezeket a „nagy igazságokat”. A kutatások azt mutatják, hogy a praktikus ismeretek terén a fiatalok nem teljesítenek rosszabbul, egyszerűen arról van szó, hogy jobban kedvelik az elektronikus megoldásokat, amelyeknek használatát az idősebbek ismerik kevésbé. Természetesen nem csupán a praktikus ismeretekkel kapcsolatban fogalmazódik meg kritika önállóságukat tekintve, hanem egyáltalán a terveik megvalósításával vagy a véleményük megfogalmazásával kapcsolatban.

A mai magyar tizen-huszonévesek számos tekintetben előnyösebb helyzetben vannak, mint azok, akik néhány évtizeddel korábban voltak ugyanennyi idősök. Jellemzően magasabb iskolai végzettséget érnek el, nagyobb részüknek volt esélye jól elsajátítani idegen nyelvet, az európai integráció arra is lehetőséget kínál, hogy a jobbak külföldön is érvényesüljenek. Mégis azt tapasztaljuk, hogy a korábbiaknál nagyobb csendesség hatja át az ifjúságot. A Kutatópont által, 8000 15-29 éves

megkérdezésével készült Magyar Ifjúság 2012 kutatás alapján kijelenthetjük, hogy az nemzedékükre jellemző a konformitás, amely jól megmutatkozik abban, hogy a megkérdezett 15-29 éves fiatalok 46 százaléka teljes egészében, 36 százaléka részben elfogadja azt az életfelfogást, ahogyan a szülei élnek. A szülői értékek elfogadása és az a tény, hogy a szüleivel együtt élők 41 százaléka nem tervez költözést, jelez egyfajta függőségi viszonyt a származó családtól. A COFIDIS – HITEL MONITOR 18-35 évesekre vonatkozó adatai azt mutatják, hogy a vizsgált korosztály közel négytizede (38%) anyagilag sem független a szüleitől és azok egy része is kap (nem feltétlenül rendszeres) anyagi segítséget, aki magát függetlenként határozta meg, így összességében a megkérdezettek hattizede (59%) számíthat szülei anyagi segítségére. Ez a segítség jobb anyagi körülményeket is teremthet számukra, ugyanis jellemzően többet költenek, mint az idősebbek. A „mamahotel – papabank” intézménye ugyanakkor nem pusztán az anyagi segítségben nyilvánul meg, hanem az olyan szolgáltatásokban is mint a rend és kényelem, amelyet a szülői ház évekig biztosít a már felnőtt gyermekek számára.

Mikor fognak felnőni?

Az elmúlt néhány évtized több olyan rendszerszintű változást hozott, ami a fiatalok csendességét magyarázhatja. A rendszerváltozás, a globalizáció, az információs társadalom mind olyan tényezők, amelyek a fennálló struktúrát megrendítették és általános bizonytalanságot eredményeztek, amely nem csupán makroszinten, hanem az egyéni stratégiákban is megjelent. A kutatás adatai alapján megállapítható, hogy a fiatalok saját és nemzedékük felnőtt életbe való belépésüket nehezebbnek érzik, mint amilyen helyzetben a szülei voltak, amely elsősorban a kiszámíthatóság csökkenésével magyarázható. A megkérdezettek 56 százaléka szerint neki nehezebb (volt) belekezdeni a felnőtt életébe, mint a szüleinek és nemzedékük helyzetét is hasonlóan értékelik (59 százalék szerint nehezebb a mai huszonévesek helyzete, mint a szüleiké). A kutatások egybehangzóan azt mutatják, hogy a szülőktől való (nem csupán egzisztenciális) függés ideje növekszik.

A fiatalok várható életkezdését olyan szempontok szerint vizsgáltuk, mint a szülői háztól való elköltözésnek, a tanulmányok befejezésének, a munkapiacra lépésnek, vagy az élettársi kapcsolat létesítésének, illetve az első gyermekvállalásnak az ideje. A tanulmányok befejezését a megkérdezettek átlagosan 19,4 éves korokra tervezik, amit a stabil élettársi kapcsolat követ 20,5 évesen. A munkaerőpiacra átlagosan 21,7 éves korukban lépnének, de a szülői háztól való különköltözést csak jóval később, 27-28 éves korban tervezik, közvetlenül a gyermekvállalás előtt, amelyet 28,5 éves kor körül terveznek.

Mernek elköteleződni?

A Magyar Ifjúság 2012 tapasztalatai szerint a 15-29 évesek a konform magatartás mellett általános bizonytalansággal is jellemezhetők. Sok esetben bizonytalanok az elköteleződésben, vagy hiányzik belőlük az effajta felelősségvállalás. Habár hajlamosak a rajongásra, amelyet mutatnak a főként fiatalok által magasba emelt márkák mellett, azok az új ikonok is, akiket nem a hagyományos média berkeiben alkottak meg (pl. youtuberek), ugyanakkor a vásárlásaikban (elköteleződéseikben) már az anyagi szempontok is komoly szerepet kapnak. A fogyasztás világán kívül a „márkahűség” még kevésbé érvényesül. Évtizedek óta csökken a házassági kedv és csökken a gyermekszám is. A friss kutatás eredményei szerint 37 százalékukra jellemző, hogy egyedülálló (partnerkapcsolata sincs), 82 százalékuknak nincs gyermeke. A bizonytalanság számos esetben tetten érhető. A korábbi nagymintás kutatás szerint a 15-29 évesek 18 százaléka pl. nem tudja, hogy szeretne-e házasságot kötni és 15 százalék nem tud arra választ adni, hogy hány gyermeket szeretne, legalább minden harmadik (36%) bizonytalan a továbbtanulása tekintetében.

A konformitás és a bizonytalanság mellett a passzivitás az, amely karakteresen jelenik meg a tizenhuszonévesek életében. Többségük életéből hiányzik a civil aktivitás (78 százalék nem kapcsolódik semmilyen módon szervezethez), apolitikusak, közéleti kérdésekhez visszahúzódoó attitűddel közelítenek. Szabadidejüket is a passzív tevékenységek dominálják, 72 százalékuk hétköznapi és hétvégén is jellemzően otthon tölti a szabadidejét, 42 százalék jellemzően tévét néz, 49 százalék számítógépezik, internetezik szabadidejében.

Ha nem ilyen összképre számítottunk, be kell látnunk, hogy az ifjúságra vonatkozó megismerésünk jellemzően sztereotip, de mint minden sztereotípiát tartalmaz igazságot is. Tanulásként megfogalmazható, hogy érdemes némi távolságtartással szemlélnünk minden leegyszerűsítő kijelentést és érdemes az empirikus kutatásokat is áttekinteni, mielőtt elhamarkodottan ítélnénk.